

1. Obiekt **82**

DAWNY ZESPÓŁ DWORSKO- PARKOWO- FOLWARCZNY
OBECNIE, ZESPÓŁ PARKOWO- FOLWARCZNY

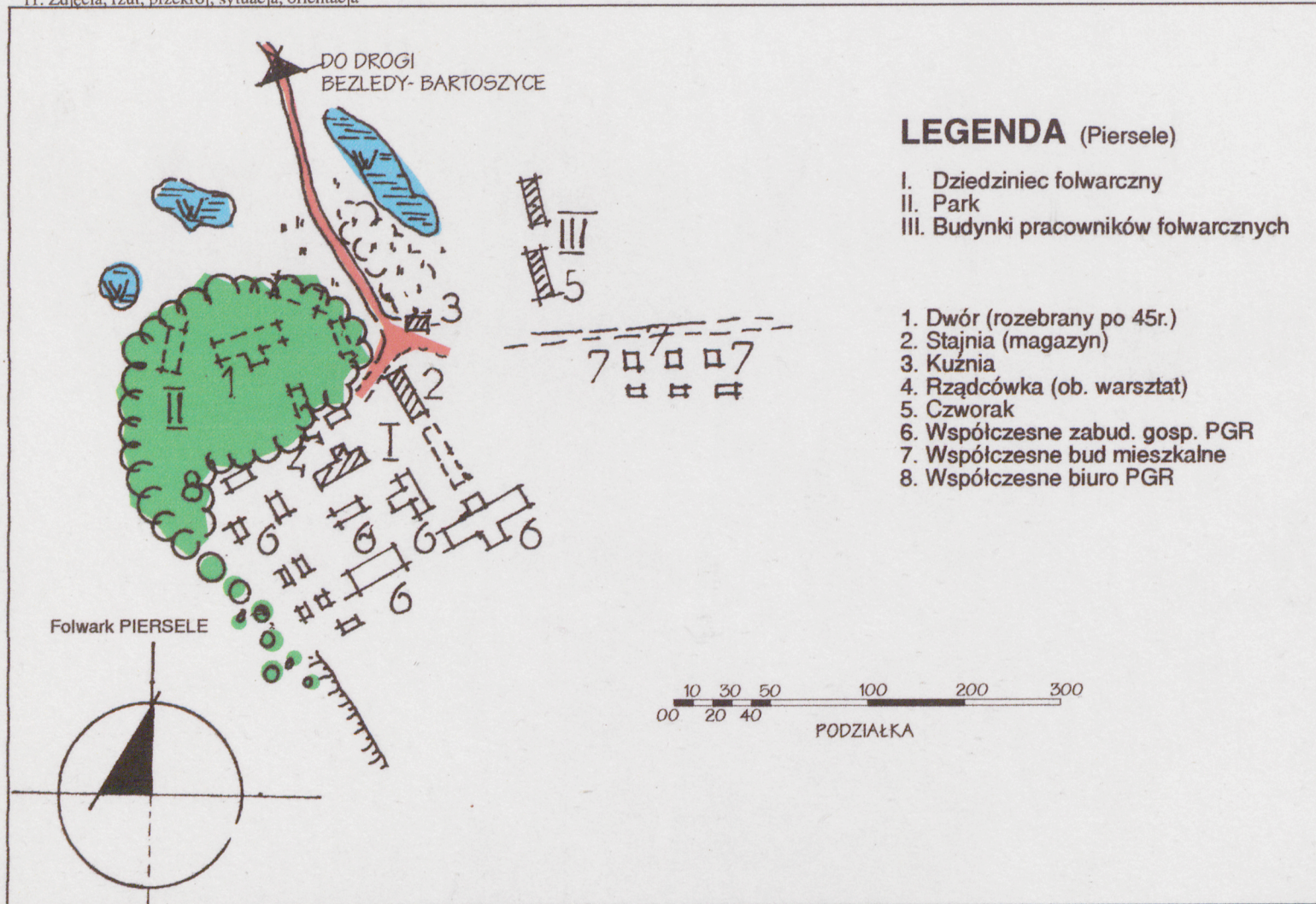
2. Czas powstania

K. XIXw. /
XXw.

3. Miejscowość

PIERSELE

11. Zdjęcia, rzut, przekrój, sytuacja, orientacja

LEGENDA (Piersele)

- I. Działiniec folwarczny
- II. Park
- III. Budynki pracowników folwarcznych

- 1. Dwór (rozebrany po 45r.)
- 2. Stajnia (magazyn)
- 3. Kuźnia
- 4. Rządówka (ob. warsztat)
- 5. Czworak
- 6. Współczesne zabud. gosp. PGR
- 7. Współczesne bud mieszkalne
- 8. Współczesne biuro PGR

4. Adres

PIERSELE
11- 222 Bezledy

nr hipoteczny

lub. ewid. gruntów

5. Przynależność administracyjna

województwo **Warmińsko-Mazurskie**
gmina / pow. **Bartoszyce**

6. Poprzednie nazwy miejscowości

Perselen, Perscheln

7. Przynależność administracyjna
przed 1 VI 1975

województwo **Olsztyńskie**
powiat **Bartoszyce**

8. Właściciel i jego adres **A.W.Rol.S.F**
Oddz. Ter. w Olsztynie
ul.Głowackiego 6
G.R.S.P. Tolko

9. Użytkownik i jego adres **A.W.Rol.S.F**
Oddz. Ter. w Olsztynie
ul.Głowackiego 6
G.R.S.P. Tolko

10. Rejestr zabytków

Park:
A- 3529 11.11.1982

Nr data

12. Autorzy, historia obiektu, określenie stylu

Piersele
Pierwsza wzmianka o miejscowości, której pruska nazwa brzmiała Perselen pochodzi z roku 1395. Ze względu na brak informacji, historia miejscowości jest bardzo trudna do odtworzenia. Jej losy na przełomie wielu wieków są nieznane. W XVIII w. rodzina von Bergów wybudowała w miejscu dawnej staropruskiej osady pałac, który do dnia dzisiejszego stanowi jeden z cenniejszych zabytków architektury. Von Bergowie pozostawiali właścicielami majątku aż do wybuchu II wojny światowej. Według danych z 1889 r. powierzchnia majątku Perscheln wynosiła 292 ha. 186 ha stanowiło grunty orne, 50 ha składało się na łąki i lasy. W roku 1905 obszar majątku wynosił 427 ha. W jego skład wchodził już wówczas folwark Zehsen (Sajsy). 291 ha łącznej powierzchni majątku stanowiły grunty orne, 40 ha - łąki, 25 ha - pastwiska, 62 ha lasy, z których pozyskiwano drewno, a 9 ha było nie użytkowane. Hodowano przede wszystkim owce - 268 sztuk, a także świnie - 53 sztuki, rogaciznę - 66 szt., w tym 41 krów oraz 24 konie. Właścicielem majątku był podporucznik Hermann von Berg.

dok. Zał nr 1.

13. Opis (sytuacja, materiał i konstrukcja, rzut, bryła, elewacje, wnętrza, wyposażenie, instalacje)

Sytuacja: Zespół parkowo- folwarczny z kolonią robotników folwarcznych, położony jest przy bocznej drodze prowadzącej na zach. od drogi z Bartoszyca przez Bezledy do Granicy Państwa z Rosją. Przed 1945 rokiem był to ważny trakt komunikacyjny, obecnie główna droga prowadzi do przejścia granicznego. Zespół parkowo- folwarczny zlokalizowany jest po stronie pd. podrzędnej drogi biegnącej na osi pn-pd, równolegle do głównej drogi, biegnie przez Piersele, Solno na pd. do Bezled.

Kompozycja przestrzenna: Zespół parkowo- folwarczny położony jest na płaskim terenie graniczącym od zach. i pn. z terenem pofałdowanym na którym znajduje się kilka oczek wodnych. Na terenie tym od pn. i zach. rozciąga się park (nr II). Zespół parkowo- folwarczny zlokalizowany jest po stronie pd. podrzędnej drogi- prowadzącej do folwarku, biegnącej na osi pn-pd. Po stronie pn. tej drogi znajdują się jeden czworak (nr III)- stanowiący ślad po zabudowaniach pracowników folwarcznych- i trzy współczesne budynki mieszkalne, rozlokowane na wyniesieniu terenu.

Dziedziniec folwarczny (nr I) od strony pn.- zach. otoczony jest parkiem (nr II). Pierwotnie integralną częścią zespołu był dwór usytuowany na pd-wsch krawędzi parku. Park, folwark wraz z niezachowanym dziś dworem tworzyły kompozycyjnie jedną całość. Dwór został rozebrany zaraz po 1945 roku. Dziedziniec folwarczny na planie prostokąta, którego oś przebiegała z pn-wsch na pd-zach. W całości nie był otoczony zabudowaniami. Zabudowania folwarczne zgrupowane były w pd-wsch narożniku dziedzińca.

Wjazd na teren folwarku prowadził w pn. narożniku dziedzińca. We wsch. pierzei dziedzińca, usytuowany szczytowo do drogi wjazdowej znajduje się zachowany do dziś, budynek dawnej stajni (nr 2)- obecnie magazyn. Zabudowa zamykająca pierzeję pd. dziedzińca nie zachowała się. Wzniesiona zabudowa ok. 1960- 70 roku, nie pokrywa się z zabudową historyczną. Dwór zamykał dziedziniec po stronie zach., od pn. i zach. dziedziniec folwarczny graniczył z parkiem. W pierzei pn.- wsch. usytuowany jest budynek zarządcy obecnie mieszkalno- garażowy. Po pn. stronie drogi, przy wjeździe na dziedziniec folwarczny- usytuowana jest kuźnia.

Zabudowania: Z historycznej zabudowy zespołu zachowały się budynki: Kuźnia (nr 3) ob. warsztat ślusarski, na planie prostokąta, murowana z cegły ceramicznej, na zewnątrz tynkowana, wewnątrz pobielona. Ściany szczytowe szalowane pionowo deskami ozdobnie wyciętymi na dolnych krawędziach.

dok. Zał nr 2.

14. Kubatura	15. Powierzchnia użytkowa folwark c/a 2,0ha park c/a 2,0ha kol.prac.fol. c/a 0,5ha	16. Przeznaczenie pierwotne majątek ziemski hodowla bydła	17. Użytkowanie obecne gospodarstwo rolne
18. Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja (po 1945 r.) Dwór: - rozebrany po 1945 roku., Folwark: - lata 60- te wybudowano nowe budynki folwarczne w tym spichlerz. - otynkowano ceglane elewacje, - 1960/70 budowa domów mieszkalnych dla pracowników PGR.		19. Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy, konstrukcje dachowe, pokrycie dachu, wyposażenie i instalacje) - Zmieniony kształt dziedzińca folwarcznego, zabudowa dziedzińca niekompletna, wtórnie zmieniona. - Zachowana zabudowa historyczna w słabym stanie technicznym. - Zachowany układ drogowy	
20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie Dawny zespół zabudowy dworsko- folwarcznej w całości nie zachowany, zachowane jedynie trzy obiekty architektury i park. W wyniku wyburzeń, zespół zabudowy zatracił pierwotną kompozycję. Wzniesione zostały nowe budynki bez zachowania historycznej linii zabudowy. Ochroną należy otoczyć istniejącą zabudowę oraz park.			

21. Akta archiwalne i źródła ikonograficzne (rodzaj, numer i miejsce przechowywania)

Archiwum WO SOZ w Olsztynie, Piersele-zespół folwarczny,
teczka obiektowa Archiwum WO SOZ w Olsztynie, park w
Pierselach, teczka obiektowa

23. Uwagi różne

24. Opracowanie karty ewidencyjnej

tekst mgr Wiesława Chodkowska, wrzesień 1999r
imię, nazwisko, data, podpis

plany, rysunki mgr Wiesława Chodkowska, wrzesień 1999r
imię, nazwisko, data, podpis

zdjęcia fotogr. mgr Wiesława Chodkowska, wrzesień 1999r
imię, nazwisko, data, podpis

MNR I PRS W Szreniawie
miejsce przechowywania negatywów

KARTA PO WYPEŁNIENIU PODLEGA OCHRONIE NA PODSTAWIE PRZEPISÓW PRAWA AUTORSKIEGO

22. Bibliografia

Bartoszyce. Z dziejów miasta i okolic, Olsztyn 1987, s.318
Der Kreis Preussisch-Eylau. Geschichte und
Dokumentation eines Ostpreussischen Landkreises, verden
1983, s.143
Kühne E., Handbuch des Grundbesitzers der Provinz
Ostpreussen, Königsberg 1889, s.60
Lorck C., Landschlösser und Guthäuser in Ost- und
Westpreussen, Frankfurt, s. 290
Niekammer P., Lanwirtschaftliches Güter. adressbuch für
die Provinz Ostpreussen, Leipzig 1922, s.290
Niekammer P., Ostpreussiscches Güter. adressbuch,
Stettin 1905, s.138

25. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

26. Załączniki

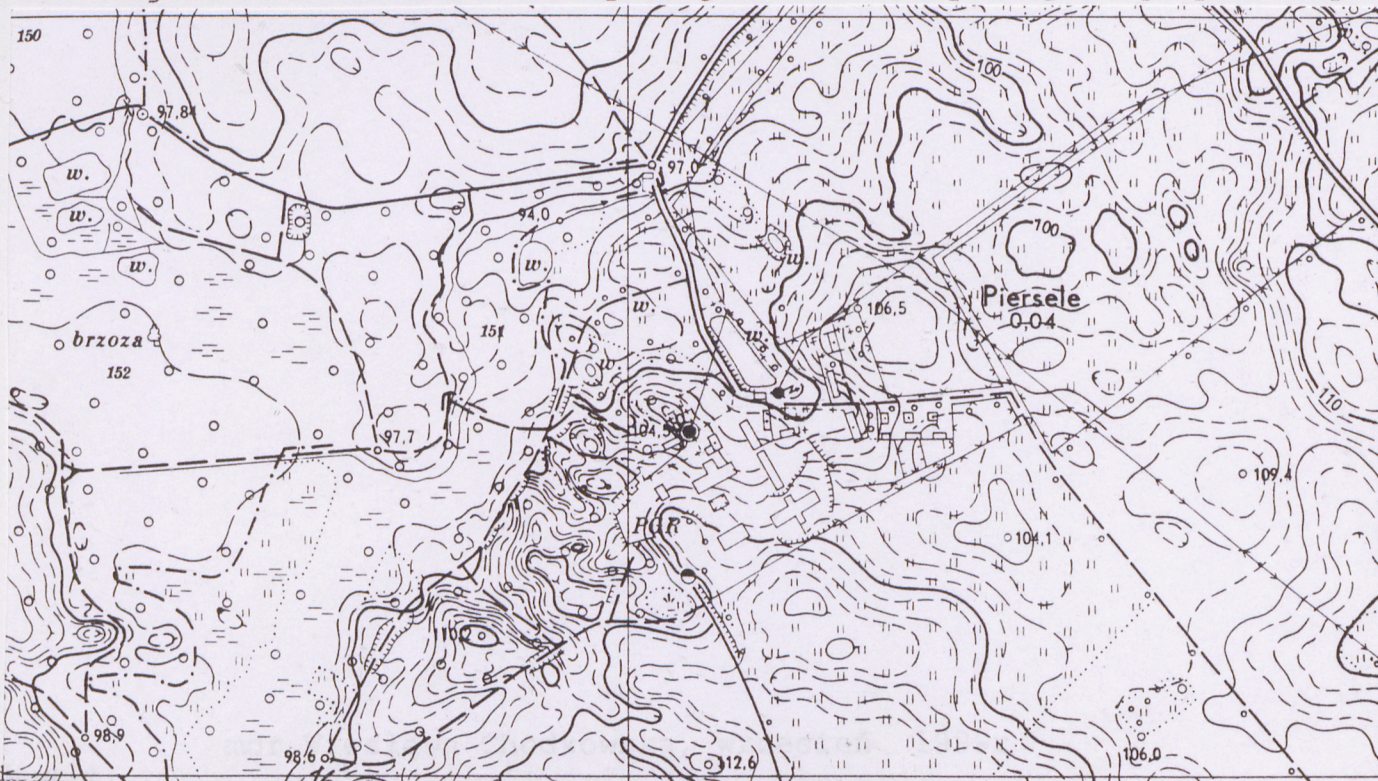
Wkładki:

1. Miejscowość.....	PIERSELE	4. Obiekt (nazwa jak w karcie)	5. Zawartość wkładki (nazwa materiału uzupełniającego)
2. Gmina.....	Bartoszyce	Zespół parkowo- folwarczny	C.d. pkt. 12, Historia obiektu
3. Województwo	Warmińsko- Mazurskie		

dok.

W roku 1922 już major Hermann von Berg posiadał majątek o powierzchni 433 ha, z czego 291 ha pozostawało w czynnej uprawie, 46 ha stanowiło łąki, 25 ha pastwiska, 62 ha lasy, a 9 ha w dalszym ciągu było nie użytkowane. Być może sprawy zawodowe zadecydowały o tym, iż w imieniu majora von Berga pieczę nad gospodarstwem sprawował niejaki Abramowski. Choć już w mniejszym stopniu, nadal dominowała hodowla owiec - 1 sztuk. Zwiększono stado bydła - do 120 sztuk, z czego 49 to krowy. Ilość koni wzrosła do 40 sztuk, natomiast świń hodowano 50.

W czasie II wojny światowej, na polecenie władz hitlerowskich, majątek opuścili właściciele. Po zakończeniu działań wojennych Piersele stały się własnością państwa. Gdy powstał Kombinat Państwowych Gospodarstw Rolnych w Bezledach, gospodarstwo stało się jednym z jego zakładów rolnych. W roku 1983 wieś zamieszkiwało 78 osób. 1989 r. Zakład Rolny Piersele stał się własnością Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa. Ze starej zabudowy folwarcznej do dziś zachował się tylko jeden murowany budynek gospodarczy z roku 1896.

Wkład.....
(imię, nazwisko, data)
MNR i PRS w Szreniawie

Miejsce przechowywania negatywów:

1

2

4

3

1. Miejscowość. PIERSELE	4. Obiekt (nazwa jak w karcie)	5. Zawartość wkładki (nazwa materiału uzupełniającego)
2. Gmina Bartoszyce	Zespół parkowo- folwarczny	C.d. pkt. 13, Opis obiektu
3. Województwo Warmińsko- Mazurskie		

dok.

Pomieszczenie kuźni kryte stropem belkowo- deskowym, dach dwuspadowy kryty dachówką ceramiczną holenderką. kelenicy metalowa chorągiewka wskazująca północ. Ramy okien metalowe, konstrukcji krosnowej 4 i 10 podziałów. Wrota drewniane, dwuskrzydłowe, konstrukcji deskowo- zastrzałowej na zawiasach pasowych. Wewnątrz zachowane palenisko.

Stajnia (nr 2)- obora obecnie magazyn, wzniesiona na podmurówce z kamieni polnych, murowana z cegły ceramicznej pełnej, tynkowana. Stropy nad przyziemiem drewniane belkowo- deskowe, podciagi wsparte na dwu rzędach słupów. Wieźba dachowa krokwiowo- stolcowa. Dach dwuspadowy kryty dachówką ceramiczną holenderką. Budynek usytuowany scianą szczytową do drogi wjazdowej na teren folwarku, na ścianie tej data 1896 rok. Rzadcówka (nr 4)- obecnie budynek mieszkalny z warsztatem samochodowym, wzniesiony na kamiennej podmurówce murowany z cegły ceramicznej obustronnie tynkowany. Do elewacji pn- zach. dostawiony niższy budynek obecnie o funkcji garażowej. Do ściany szczytowej przylegał niższy budynek oddzielony ścianą ogniową, dziś rozebrany, zachowały się strzępia ścian, fragment komina. Odsłonięta elewacja świadczy o tym, że budynek pierwotnie nie był tynkowany. Elewacje zmienione, nie czytelne pierwotne wykroje okien. Dach nad częścią mieszkalną dwuspadowy z naczółkiem kryty eternitem.

Woda: przy drodze dojazdowej do folwarku, po obu jej stronach zarośnięte sadzawki..

Zieleń: Park podworski usytuowany na pofałdowanym terenie, z przewagą drzew liściastych, z XIX wieku o pow. 3,00 ha.w tym wód 0,08 ha. W parku na jego wsch. skraju, znajdował się dwór. Od dworu rozchodziły się promieniście, częściowo dziś zachowane aleje lipowo- grabowe, dochodzące do obwodowej lipowo- grabowej. Od zach. i pd. otulinę parku stanowił las.

Podsumowanie stanu zachowania zespołu: zachowany jest podstawowy układ kompozycyjny założenia, w którego skład wchodzi: układ drogowy, park, częściowo zachowany folwark. Wtórna zabudowa zmieniła kształt dziedzina, budynki wzniesione po 1945 roku nie były stawiane na śladach dawnej zabudowy. Dwór został rozebrany. Z zabudowy mieszkalnej robotników folwarcznych zachował się jeden czworak.

Wkładkę założył: mgr Wiesława Chodkowska, wrzesień 1999r
(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: MNR i PRS w Szreniawie

5

6

7

8

1. Miejscowość.....	PIERSELE Bartoszyce	4. Obiekt (nazwa jak w karcie)	5. Zawartość wkładki (nazwa materiału uzupełniającego)
2. Gmina	Warmińsko- Mazurskie	Zespół parkowo- folwarczny	Spis fotografii
3. Województwo			

Spis Fotografii:

1. Widok na drigę wjazdową do folwarku, po str. lewej staw, po prawej park.
2. Kuźnia usytuowana przy drodze do folwarku.
3. Widok na zabudowę dziedzinca folwarcznego.
4. Widok na folwark od strony drogi wjazdowej.
5. Dziedziniec folwarczny zabudowany budynkami z lat 1960- tych. Na pierwszym planie przebudowana dawna obora.
6. Współczesna zabudowa dziedzińca folwarcznego.
7. Widok w kierunku historycznego dziedzińca folwarcznego.
8. Współczesna zabudowa z lat 1960- tych. w pd.- wsch. pierzei dziedzińca folwarcznego.
9. Stajnia- obora, obecnie częściowo magazyn, data w szczycie frontowym- 1896r.
10. Widok na drogę do folwarku, obok dawnej stajni, która zamykała dziedziniec od strony wsch.
11. Widok na warsztat obecnie zamieniony na budynek mieszkalny.
12. Po prawej stronie dawna obora przebudowana współcześnie, po stronie lewej drogi do pałacu, warsztat adaptowany na budynek mieszkalny.
- 13-14. Kuźnia przy drodze wjazdowej.
15. Spichlerz wzniesiony w roku 1965.
16. Współczesny budynek biurowy.
17. Teren na którym usytuowany był pałac.
18. Park, widok na staw w parku.
19. Droga w parku.
20. Widok na zabudowę kolonii robotników folwarcznych, rozlokowana po stronie wsch. drogi.
21. Kolonia robotników folwarcznych, po prawej stronie drogi, po stronie lewej drogi dominuje współczesna zabudowa mieszkalna.
22. Współczesna zabudowa dawnej kolonii robotników folwarcznych.

mgr Wiesława Chodkowska, wrzesień 1999r

Wkładkę założył:

(imię, nazwisko, data)

MNR i PRS w Szreniawie

Miejsce przechowywania negatywów:

9

10

11

12

1. Miejscowość..... PIERSELE
 2. Gmina..... Bartoszyce
 3. Województwo..... Warmińsko- Mazurskie

4. Obiekt (nazwa jak w karcie)
 Zespół parkowo- folwarczny

5. Zawartość wkładki (nazwa materiału uzupełniającego)
 Serwis fotograficzny

13

14

15

16

17

Wkładkę założył: mgr Wiesława Chodkowska, wrzesień 1999r
 (imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: MNR i PRS w Szreniawie

18

19

20

21

22